

اهداف و آثار تربیت اعتقادی در سوره ملک در آثار آیت الله جوادی آملی

نرگس نعمتی قهپورخی^۱

چکیده

قرآن کریم کتابی است که برای هدایت انسان‌ها نازل شده است، و یکی از محورهای اصلی آن تربیت اعتقادی است. این محور در سوره ملک به خوبی دیده می‌شود و مباحث خداشناسی و معاد در این سوره نقش مهمی دارد. هدف از این نوشتار این است که با بررسی آثار تفسیری آیت الله جوادی آملی، مهمترین اهدافی که تربیت اعتقادی در پی دارد، بر اساس سوره ملک بیان شود و همچنین آثاری که تربیت اعتقادی قرآنی در پی دارد بیان شود. در این نوشتار با روش توصیفی تحلیلی و با استفاده از منابع مکتوب، در مورد این اهداف و آثار بحث شده و آراء تفسیری آیت الله جوادی آملی در این خصوص بیان می‌گردد. بدون شک بحث از مباحث اعتقادی به خصوص در پرتوی تعالیم قرآنی، اهمیت ویژه‌ای دارد و موجب معرفت انسان به مضامین آیات الهی می‌شود. نتیجه حاصل این است که تربیت اعتقادی در سوره ملک، آثاری چون توجه انسان به هستی بعد از مرگ و پی بردن به ملکیت و قدرت مطلق خدا بر تمام هستی را در پی دارد، همچنین موجب می‌شود انسان به دلیل عقلی و نقلی به عنوان راهنمای خود برای رسیدن به سعادت توجه پیدا کند. همچنین به دست آمد که اهداف این تربیت اعتقادی، اولاً امتحان انسان است و ثانیاً موجب می‌شود انسان به تأثیر اعمال نیک و بد خود در زندگی پی ببرد.

کلید واژه: آثار، اهداف، تربیت اعتقادی، سوره ملک.

۱. طلبه سطح دو، مدرسه علمیه الزهرا(س) اهواز.

مقدمه

در قرآن کریم، در بسیاری از سوره ها، مباحث اعتقادی از جمله توحید، نبوت، معاد و بحث در مورد صفات الهی مطرح شده است. یکی از سوره‌هایی که محور مباحث آن اعتقادات است و تربیت اعتقادی انسان را دنبال می کند، سوره مبارکه ملک است. این سوره مباحث مهمی در مورد خداشناسی، و معاد مطرح کرده است و بدون شک، تربیت اعتقادی در این سوره، دارای آثاری است و اهدافی را دنبال می کند که با بررسی کتب تفسیر قرآن روشن می شود. یکی از مفسرین معاصر که در مورد سوره های مختلف قرآن و مباحث اعتقادی قرآن کریم به طور مفصل بحث کرده است، جوادی آملی است. ایشان دارای آثار تفسیری فراوان بوده که در این آثار، گرچه به طور مستقل در مورد سوره ملک بحثی ارائه نکرده اند، اما در لابه لای مباحث، نکات فراوانی از این سوره را بیان کرده‌اند که سعی می شود برخی از نظریات ایشان در این نوشتار بازتاب یابد.

بدون شک طرح مباحث این سوره، هم موجب معرفت به مباحث قرآنی می شود، و هم اهداف و آثاری که از این سوره مورد نظر قرآن کریم بوده است، تا حدی برای انسان روشن می شود، همین امر اهمیت بحث از این موضوع را برای طلاب و محققین روشن می‌سازد. از جهتی دیگر، از آنجایی که مباحث اعتقادی نقش مهمی در زندگی انسان دارند، و زیربنای رفتار انسان را تشکیل می دهند، بحث از آن، در پرتو مباحث قرآنی، اهمیت زیادی برای یک مسلمان خواهد داشت.

سؤال اصلی این نوشتار این است که اهداف و آثار تربیت اعتقادی در سوره ملک، با توجه به آثار تفسیری کدام است؟ برای پاسخ به این سؤال، ابتدا برخی از مفاهیم اصلی این نوشتار تشریح می‌گردد، سپس نمایی کلی از سوره ملک بیان می‌گردد و در ادامه، در دو قسمت مجزا از این مقاله، ابتدا در مورد آثار، و سپس در مورد اهداف تربیت اعتقادی در سوره ملک بحث می‌شود.

با تحقیق و بررسی در میان منابع روشن می‌گردد که تاکنون در مورد سوره ملک تفاسیر زیادی نوشته شده است. علاوه بر تفاسیر موجود همچون تفسیر نور، تفسیر نمونه و المیزان، مقالات مستقلی نیز در مورد مباحث تفسیری سوره ملک نگاشته شده است، به عنوان نمونه مقاله حسن منصور در **تفسیر سوره ملک**، یا **تفسیر سوره ملک در بیانات شهید مطهری** که به طور مستقل چاپ شده است، اما این آثار به طور عمومی به مباحث تفسیری این سوره پرداخته اند و در مورد مباحث

اعتقادی به طور مستقل بحث نکرده اند.

در میان آثار تفسیری جوادى آملی نیز مباحث زیادی در مورد اعتقادات و تربیت اعتقادی دیده می شود، به عنوان نمونه در تفسیر موضوعی قرآن، تألیف جوادى آملی، مباحث اعتقادی به طور مفصل مورد بحث و تحقیق قرار گرفته است، اما به طور خصوصی در مورد مباحث تفسیری سوره ملک، اثر مستقلى از ایشان مشاهده نمی شود.

جوادى آملی در مباحث تفسیری خود، در جلد دوم از **تفسیر موضوعی**، در مورد خداشناسی بحث کرده است که این اثر به طور عمومی تمام آیات قرآن کریم را مد نظر داشته است و به خصوص در مورد سوره ملک بحث نکرده است. در جلد سوم و چهارم همین کتاب نیز مباحث اعتقادی زیادی با همان رویکرد دیده می شود. همچنین ایشان در **تفسیر ترتیبی** خود که به نام **تفسیر تسنیم** معروف است، در مورد تفسیر سوره های مختلف از قرآن کریم بحث کرده است، اما تفسیر سوره ملک توسط ایشان هنوز چاپ نشده است، لذا می توان گفت در میان آثار موجود، اثری که به طور مستقل در مورد سوره ملک، به خصوص مباحث اعتقادی آن بحث کرده باشد، وجود ندارد. از این رو نوشتار حاضر می تواند خلأ موجود در این بحث را مرتفع سازد.

الف) مفهوم شناسی

در این قسمت از این نوشتار در مورد مفاهیم کلیدی این تحقیق نکاتی بیان می گردد و سپس در ادامه مباحث اصلی این نوشتار مورد بحث و تحقیق قرار می گیرد.

۱) تربیت اعتقادی

یکی از مفاهیم که در این نوشتار از مفاهیمی اصلی محسوب می شود، مفهوم تربیت اعتقادی است. این واژه ترکیبی از تربیت، و اعتقاد است. واژه تربیت ریشه در زبان عربی دارد و از ماده «ربو» گرفته شده است. این ماده در اصل به معنای رشد و افزایش است، و تربیت به معنای رشد دادن یک چیز به کار می رود^۱. همچنین پرورش فکری و اخلاقی یک شخص را نیز در زبان عربی تربیت می گویند^۲.

۱. راغب اصفهانی، مفردات الفاظ القرآن، ص ۳۴۰.

۲. بستانی، فرهنگ ابجدی، ص ۲۲۱.

در فرهنگ‌نامه‌های فارسی نیز تربیت به معنای پرورش، تعلیم، تأدیب، ترقی، و ادب آموختن آمده است که در اصل این معانی ارتباط با ریشه این مفهوم در زبان عربی دارند.^۱

بخش دوم این مفهوم، اعتقاد است. اعتقاد از ماده «عقد» از باب افتعال است. ماده عقد در لغت عربی به معنای محکم کردن، بستن و گره زدن است^۲، برخی نیز عقد را به معنای جمع کردن اطراف شیء معنا کرده اند. اعتقاد همان باور قلبی است که با وجود انسان آمیخته شده است و گوئی در دل انسان محکم شده است. همچنین اعتقاد به معنای اطمینان قلبی نیز آمده است.^۳

با توجه به معنایی که ذکر شد، مراد از تربیت اعتقادی در اصطلاح، همان تربیتی است که به بعد اعتقادی انسان ارتباط دارد. تربیت دارای شاخه های مختلفی است، مثلاً تربیت معنوی، تربیت عملی، تربیت اخلاقی، تربیت جنسی، و یک بعد آن تربیت اعتقادی انسان است که در واقع همان پرورش دادن اعتقادات دینی در وجود انسان است.

۲) تفسیر

از دیگر مفاهیم مهم و کلیدی در این نوشتار، مفهوم تفسیر است. تفسیر در لغت از ماده «فسر» گرفته شده و در اصل، در لغت عربی به معنای بیان کردن، توضیح دادن، و شرح دادن است.^۴

در اصطلاح علوم اسلامی، مراد از تفسیر، بیان کردن و شرح آیات قرآن کریم، و توضیح پیرامون آن، و بیان اسرار و مشکلات آیات قرآن کریم است.^۵ علم تفسیر قرآن کریم از علوم اسلامی محسوب می شود که تاکنون صدها جلد کتاب در این موضوع نوشته شده است که از جمله آن، آثار تفسیری جوادی آملی از مفسرین معاصر است.

برخی از مفسرین معاصر، در تبیین معنای تفسیر و نیاز انسان به علم تفسیر قرآن می‌نویسند: «تفسیر در لغت یعنی برگرفتن نقاب از چهره! مگر قرآن که «نور» و «کلام مبین» است نقابی بر

۱. دهخدا، فرهنگ متوسط دهخدا، ج ۱ ص ۷۲۰؛ نفیسی، فرهنگ نفیسی، ج ۲ ص ۸۴۶.

۲. قرشی، قاموس قرآن، ج ۶ ص ۲۴.

۳. شرتونی، اقرب الموارد، ج ۳ ص ۶۰۰.

۴. مصطفوی، التحقیق فی کلمات القرآن الکریم، ج ۹ ص ۸۶؛ قرشی، قاموس قرآن، ج ۶ ص ۱۷۵.

۵. ابراهیم مصطفی، المعجم الوسیط، ج ۲ ص ۶۸۸؛ احمدنگری، جامع العلوم، ج ۱ ص ۳۳۰.

چهره دارد که از آن بگیریم؟! نه، نقابی بر چهره قرآن نیست، این ما هستیم که باید نقاب از چهره جان بگیریم و پرده از دیده عقل و هوش خود کنار زنیم تا مفاهیم قرآن را دریابیم روح آن را درک کنیم. از سوی دیگر: قرآن تنها یک چهره ندارد، یک چهره عمومی دارد که برای همه گشاده است، و نور مبین است و رمز هدایت خلق! اما چهره، بلکه چهره‌های دیگر دارد که آن را تنها به اندیشمندان، آنها که تشنه حقد و پوینده راهند و خواهان بیشتر، نشان می‌دهد^۱.

جوادی آملی از مفسرین معروف در عصر حاضر است که دهها سال مباحث قرآنی را در حوزه های علمیه مطرح کرده و در این مورد آثار تفسیری متعددی از جمله تفسیر تسنیم و تفسیر موضوعی به جای گذاشته است که در این نوشتار محور مباحث، آثار تفسیری ایشان است.

ب) نگاه اجمالی به سوره ملک

قبل از ورود به بحث اصلی، لازم است نگاه کلی به سوره ملک داشته، و سپس در ادامه در مورد تربیت اعتقادی در این سوره بحث شود.

سوره ملک از جمله سوره هایی است که در مکه نازل شده است. این سوره در آغاز جزء ۲۹ قرآن کریم قرار گرفته است و عموماً سوره های این جزء، مکی هستند. این سوره از سوره های بسیار با فضیلت قرآن است که به نامهای دیگری همچون منجیه (نجات دهنده)، واقیه (حفظ کننده) یا مانعه (منع کننده) معروف است؛^۲ دلیل این نامها این است که این سوره انسان را از عذابهای الهی، به ویژه نسبت به اموات نگه می دارد. این سوره دارای چند محور اصلی است:

اول: در مورد خداشناسی و صفات خدای متعال و همچنین آفرینش هستی، به خصوص در مورد آفرینش آسمان، پرندگان و برخی دیگر از نعمات الهی.

دوم: بحث هایی در مورد معاد و عذابهای دوزخ

۱. مکارم شیرازی، تفسیر نمونه، ج ۱ ص ۲۰.

۲. طبرسی، مجمع البیان، ج ۱۰ ص ۴۸۱.

از این آیه، یکی از اهداف اصلی خدای متعال از تربیت اعتقادی روشن می شود. طبق این آیه، تربیت اعتقادی انسان در قرآن یک هدف اصلی دارد، آن هدف اصلی این است که انسان توجه داشته باشد، تمام مخلوقات الهی، از جمله مرگ، و حیاتی که خدا به طور موقت در عالم دنیا به انسان بخشیده است، جنبه امتحان دارد، و زندگی و مرگ، اصالت ندارند، و هدف اصلی خدای متعال نیستند. این مطلب در آثار تفسیری جوادى آملی نیز قابل مشاهده است. ایشان در این خصوص، در کتاب ادب فنای مقربان (کتابی است که در شرح زیارت جامعه کبیره نوشته شده است، اما بسیاری از مباحث تفسیری در آن دیده می شود، و به کمک مباحث تفسیر قرآن، عبارات زیارت جامعه کبیره توضیح داده شده است) می نویسد:

« بر اساس آیات قرآن مجید ، زندگی دنیایی با همه پیچیدگی هایش ، عرصه آزمون انسان هاست ، تا در این آزمایشگاه بزرگ ، زمینه رشد و تکامل و عروج آنان فراهم گردد ، ازاین رو قرآن هدف از پدید آوردن سازمان زندگی انسانی را آزمودن و تربیت آدمیان می داند : «الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَوَةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا»^۱.

جوادى آملی، ضمن اینکه توجه به آزمون الهی را از نکات مهم سوره ملک در تربیت انسان می داند، این نکته را نیز بیان می دارند که این آزمون، برای کشف حقیقت نیست، یعنی اینطور نیست که خدای متعال حقیقت را نداند، و از آزمون های خود به دنبال فهم چیزی باشد. ایشان می نویسد:

« نکته درخور ذکر اینکه امتحان، سنتی الهی برای آگاهی و ورزیده شدن خود انسان است؛ نه برای کشف امری مکتوم یا مشتبه برای خدا. وی به اسرار درون هر فردی آگاه است: «إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ»^۲ و هیچ رازی را نمی توان از او پنهان نگه داشت: «وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يَكْتُمُونَ»^۳؛ «وَأَنَّ تَجَهَّرَ بِالْقَوْلِ فَإِنَّهُ يَعْلَمُ السِّرَّ وَأَخْفَى»^۴ آزمون جهاد اکبر و اصغر برای به کمال رسیدن خود انسان است و رسیدن به کمال شایسته راهی جز این ندارد: «الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا»

۱. جوادى آملی، ادب فنای مقربان، ج ۸ ص ۸۹.

۲. آل عمران: ۱۱۹.

۳. آل عمران: ۱۶۷.

۴. طه: ۷.

وَهُوَ الْعَزِيزُ الْغَفُورُ».^۱

۲) پی بردن انسان به تأثیر اعمال نیک و بد در زندگی

از مطالبی که تاکنون در این نوشتار بیان گردید، به خوبی روشن شد که یکی از مباحث اعتقادی در سوره ملک، و مباحث تفسیری جوادی آملی، شناخت خدای متعال و صفات اوست. از جمله اهدافی که سوره ملک از بیان مباحث اعتقادی دنبال می کند، این است که انسان به این نتیجه برسد که وقتی زمام امور به دست خداست، و مسیر سعادت و شقاوت توسط انبیای الهی برای انسان ترسیم شده است، هرگاه انسان از جاده مستقیم فاصله بگیرد، عواقب آن دامنگیر خود او می شود، این مطلب از جمله اهدافی است که در این سوره بیان شده و به خصوص در آیه آخر این سوره مشهور است. قرآن می فرماید: « قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَصْبَحَ مَاؤُكُمْ غَوْرًا فَمَنْ يَأْتِيكُمْ بِمَاءٍ مَعِينٍ؛ بگو: «به من خبر دهید اگر آبهای شما در زمین فرو رود، چه کسی می تواند آب جاری و گوارا در دسترس شما قرار دهد».^۲

«خدای سبحان با کارهای نیک، ملّتی را از برکات و نعمتهای مادی بهره مند می سازد، چنان که بسیاری از گناهان ممکن است به فرمان الهی موجب پایین رفتن آبها شود که دست حقّارها و صنعتگران هم به آن نرسد: « قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَصْبَحَ مَاؤُكُمْ غَوْرًا فَمَنْ يَأْتِيكُمْ بِمَاءٍ مَعِينٍ » [۲] «ماء معین»، آبی است که چشم آن را می بیند و قابل دسترسی است».^۳

همچنین ایشان در جای دیگر در این خصوص می نویسد:

«عذاب های آسمانی و زمینی حسی گاهی به افزایش است و زمانی به کاهش . نموداری از افزایش دوجانبه را می توان در جریان طوفان نوح ارزیابی کرد ، زیرا نزول باران های فراوان از بالا و جوشش آب های وافر از پایین ، عذاب فرسایشی از سنخ افزایش است . جریان قحطی و کاهش نزول باران از بالا و عدم جوشش آب لازم از زمین : « أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَصْبَحَ مَاؤُكُمْ غَوْرًا فَمَنْ يَأْتِيكُمْ بِمَاءٍ مَعِينٍ » ۱ نموداری از قبیل تعذیب به کاهش است».^۴

۱ . ملک: ۲؛ جوادی آملی، تفسیر تسنیم، ج ۱۶ ص ۴۲۴.

۲ . ملک: ۳۰.

۳ . جوادی آملی، تفسیر تسنیم، ج ۱۰ ص ۶۳۶.

۴ . همان، ج ۲۵ ص ۴۵۴.

این آیه در واقع دستوری از جانب خدای متعال است که انسانها، بعد از شناخت مسیر سعادت، دست به اقداماتی نزنند که موجب قهر خدای متعال شود، و خدای متعال عذاب را بر آنها نازل کرده و نعمات را از آنها دریغ کند.^۱ هدفی که خدای متعال بعد از بیان مباحث اعتقادی در این سوره، و بعد از بیان این آیه در صدد آن است، این است که انسان به آثار و عواقب اعمال خود توجه داشته باشد و بداند که افعالی اوست که مانع نعمات الهی شده و نعمات را از انسان سلب می کند.

نتیجه گیری

این نوشتار با عنوان اهداف و آثار تربیت اعتقادی در سوره ملک در آثار تفسیری جوادى آملی صورت گرفت و محور اصلی مباحث آن، ارائه اهداف و آثاری بود که از این سوره، در مباحث تربیت اعتقادی حاصل می گردد. در این نوشتار بعد از بیان برخی از مقدمات و تشریح برخی از مفاهیم کلیدی، ابتدا خلاصه ای از مباحث سوره ملک بیان گردید، و در ادامه اهداف و آثار تربیت اعتقادی با محوریت آثار تفسیری جوادى آملی بیان شد.

نتیجه ای که از این نوشتار به دست آمد این است که سوره ملک، از سوره هایی است که مباحث اعتقادی همچون خداشناسی، صفات خدا و بحث معاد را بیان کرده است. آثاری که از تربیت اعتقادی در این سوره به دست می آید این است که اولاً انسان هستی بعد از مرگ دارد که مخلوق خداست و یکی از ابعاد حیات انسانی است، و مرگ به معنای نیستی و نابودی نیست، لذا انسان باید خود را برای آن حیات آماده کند. ثانیاً قدرت و ملکیت مطلق در عالم منحصر در خداست و اوست که در شدائد و گرفتاریها می تواند راهگشای انسان باشد. ثالثاً عقل و نقل دو راه سعادت انسان هستند که خدای متعال در پیشروی ما قرار داده و باید از آن برای سعادت ابدی خود بهره بگیریم.

همچنین این نتیجه به دست آمد که امتحان انسان از اهداف اصلی خلقت است که در سوره ملک به آن اشاره شده است، و از دیگر اهداف در این زمینه این است که انسان تأثیر اعمال خود بر زندگی را دریابد و متوجه ارتباط بین اعمال و عقوبتهای الهی باشد.

۱. همان، ج ۴۵ ص ۵۰۳.

فهرست منابع

* قرآن کریم، ترجمه مکارم شیرازی.

۱. بستانی، فؤاد، فرهنگ ابجدی، تهران: اسلامی، چاپ دوم، ۱۳۷۵.
۲. جوادی آملی، عبدالله، ادب فنای مقربان (جلد ۸)، قم: اسراء، چاپ اول، ۱۳۹۱.
۳. _____، تفسیر تسنیم (جلد ۱)، قم: اسراء، چاپ هشتم، ۱۳۸۸.
۴. _____، تفسیر تسنیم (جلد ۴)، قم: اسراء، چاپ ششم، ۱۳۸۹.
۵. _____، تفسیر تسنیم (جلد ۵)، قم: اسراء، چاپ پنجم، ۱۳۸۹.
۶. _____، تفسیر تسنیم (جلد ۶)، قم: اسراء، چاپ هشتم، ۱۳۸۹.
۷. _____، تفسیر تسنیم (جلد ۱۰)، قم: اسراء، چاپ سوم، ۱۳۸۹.
۸. _____، تفسیر تسنیم (جلد ۲۰)، قم: اسراء، چاپ اول، ۱۳۸۹.
۹. _____، تفسیر تسنیم (جلد ۲۵)، قم: اسراء، چاپ اول، ۱۳۹۰.
۱۰. _____، تفسیر تسنیم (جلد ۴۵)، قم: اسراء، چاپ اول، ۱۳۹۶.
۱۱. _____، تفسیر موضوعی (جلد ۲)، قم: اسراء، چاپ اول، ۱۳۸۳.
۱۲. دهخدا، علی اکبر، فرهنگ متوسط دهخدا، تهران: دانشکده ادبیات، چاپ دوم، ۱۳۹۰.
۱۳. قرشی، علی اکبر، قاموس قرآن، تهران: دارالکتب الاسلامیه، چاپ ششم، ۱۳۷۱.
۱۴. طباطبائی، محمد حسین، ترجمه تفسیر المیزان، ترجمه همدانی، قم: جامعه مدرسین، چاپ پنجم، ۱۳۷۴.
۱۵. مکارم شیرازی، ناصر، تفسیر نمونه، تهران: دارالکتب الاسلامیه، چاپ سی و دوم، ۱۳۷۴.

۱۶. نفیسی، علی اکبر، فرهنگ نفیسی، تهران: خیام، چاپ اول، بی تا.
۱۷. ابرهیم، مصطفی، المعجم الوسیط، استامبول: دارالدعوة، چاپ اول، ۱۹۸۹م.
۱۸. احمدنگری، عبدالنبی، جامع العلوم، بیروت: الاعلمی، چاپ دوم، ۱۳۹۵ق.
۱۹. حویزی، عبد علی بن جمعه، تفسیر نورالثقلین، قم: اسماعیلیان، چاپ چهارم، ۱۴۱۵ق.
۲۰. بحرانی، هاشم، البرهان فی تفسیر القرآن، قم: بعثت، چاپ اول، ۱۳۷۴.
۲۱. راغب اصفهانی، حسین، مفردات الفاظ القرآن، بیروت: دارالقلم، چاپ اول، ۱۴۱۲ق.
۲۲. شرتونی، سعید، اقرب الموارد، تهران: اسوه، چاپ اول، ۱۳۷۴.
۲۳. طباطبائی، محمد حسین، تفسیر المیزان، بیروت: الاعلمی، چاپ دوم، ۱۳۹۰ق.
۲۴. طبرسی، فضل بن حسن، مجمع البیان، تهران: ناصر خسرو، چاپ سوم، ۱۳۷۲.
۲۵. کلینی، محمد بن یعقوب، الکافی، تهران: دارالکتب الاسلامیه، چاپ چهارم، ۱۴۰۷ق.
۲۶. مصطفوی، حسن، التحقیق فی کلمات القرآن، تهران: وزارت فرهنگ، چاپ اول، ۱۳۶۸.
۲۷. مجموعه نرم افزارهای کامپیوتری علوم اسلامی نور.